

Kom igång med Generativ AI i studie- och yrkesvägledning

Det här materialet är en förberedelse inför vår workshop. Tanken är att du ska få en första inblick i vad generativ AI är och hur du kan använda det i ditt arbete som studie- och yrkesvägledare. Vi tittar särskilt på hur du kan formulera effektiva prompts (instruktioner till AI). Du får även prova en kort övning så att du mentalt kommer igång inför workshopen.

Prompt-metod

En prompt är de instruktioner du ger till AI, till exempel ChatGPT eller Copilot. Ju tydligare och mer genomtänkta dina instruktioner är, desto mer användbara svar får du tillbaka.

En bra prompt kan byggas upp med hjälp av fem delar:

Roll + Uppgift + Kontext + Form + Ton

- **Roll:** Vem ska AI agera som?
- **Uppgift:** Vad ska AI göra?
- **Kontext:** Vilket sammanhang gäller?
- **Form:** Hur ska svaret presenteras? (lista, tabell, text...)
- **Ton:** Vilken känsla/stil ska svaret ha?

Roll: Agera som en erfaren studie- och yrkesvägledare på en gymnasieskola i Sverige.

Uppgift: Skapa en detaljerad lektions-/workshopplanering för en 60-minuters workshop som introducerar elever till människobehandlande yrken. Syftet är att eleverna ska få en realistisk och inspirerande inblick i yrkesrollerna, utbildningsvägar och arbetsmarknadens behov.

Kontext: Du arbetar som studie- och yrkesvägledare på ett svenskt gymnasium. Du håller en workshop med cirka 25 elever i årskurs 2 på ett högskoleförberedande program. Eleverna har börjat fundera på framtida yrken, men många saknar en tydlig bild av vad olika människobehandlande yrken innebär.

Format och struktur: Workshopen är 60 minuter lång och kopplas till det centrala innehållet i läroplanen för gymnasiet (GY11) under ämnet "Studie- och yrkesvägledning", samt till de generella målen om att eleverna ska få förutsättningar att göra väl underbyggda studie- och yrkesval.

Olika Prompt-tekniker

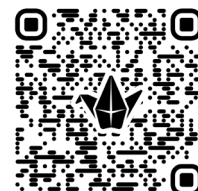
I det följande kommer tips på att prompta (instruktioner som du ger till ChatGPT eller Copilot). Det finns effektiva och mindre effektiva sätt att formulera.

Exempel 1: Yrkesinformation till elev

- **Roll** – Agera som en studie- och yrkesvägledare
- **Uppgift** – Beskriv på ett enkelt sätt vad en arbetsterapeut gör
- **Kontext** – Jag träffar en elev i årskurs 2 på gymnasiet som är nyfiken men osäker
- **Form** – Skriv ett kortfattat och inspirerande svar som kan läsas högt på 1 minut
- **Ton** – Vänlig, informativ och peppande

Exempel 2: Jämförelse mellan yrken

- **Roll** – Agera som en erfaren studie- och yrkesvägledare
- **Uppgift** – Jämför yrkena sjuksköterska och socionom
- **Kontext** – Eleven jag möter funderar på båda utbildningarna och vill veta skillnader i arbetsuppgifter, studier och arbetsmarknad

- **Form** – Gör en jämförelsetabell med rubriker: Utbildning, Arbetsuppgifter, Personliga egenskaper, Arbetsplatser, Framtidsutsikter
- **Ton** – Neutral, tydlig och informativ

Exempel 3: Förberedelse inför vägledningssamtal

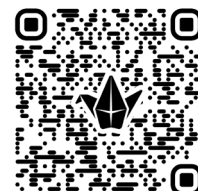
- **Roll** – Agera som en studie- och yrkesvägledare som förbereder sig inför ett samtal
- **Uppgift** – Skapa fem öppna och reflekterande frågor som passar en elev som är osäker på framtiden. Använd Krumbolts Planned Happenstance Theory.
- **Kontext** – Eleven har inte några tydliga mål och tycker det är jobbigt att prata om framtiden
- **Form** – Lista med öppna frågor
- **Ton** – Mjuk, stödjande och nyfiskt utforskande

Exempel 4: Workshopplanering

- **Roll** – Agera som studie- och yrkesvägledare på en gymnasieskola
- **Uppgift** – Skapa en 60-minuters workshop om arbetsmarknadens förändring och framtidens yrken
- **Kontext** – Jag håller i en temadag för elever i årskurs 3 på ett samhällsvetenskapligt program
- **Form** – Dela in passet i 3 delar med syfte, aktivitet och material till varje
- **Ton** – Formell men engagerande

Exempel 5: Föräldramöte – presentation

- **Roll** – Agera som studie- och yrkesvägledare som ska tala på föräldramöte

- **Uppgift** – Skriv ett tal (ca 10 minuter) om hur jag som vägledare arbetar för att stödja elevernas framtidsval
 - **Kontext** – Gymnasieelever i år 1, många föräldrar undrar hur vägledningen går till
 - **Form** – Sammanhängande text att läsa upp
 - **Ton** – Professionell, förtroendeingivande och inkluderande
-

Om du vill skapa ett nyhetsbrev

Ge chattboten ett exempel, klistra in ett gammalt nyhetsbrev och be den utgå från detta:

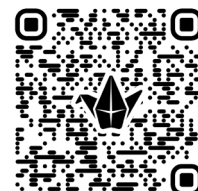
Prompt: Agera som en expert på att skriva tydliga nyhetsbrev. Jag kommer klistra in ett exempel på ett nyhetsbrev. Utgå från detta och skriv ett nytt nyhetsbrev i liknande stil. Jag vill inkludera följande i nyhetsbrevet:

- Målgrupp: SFI-studenter
- Kommande evenemang
- Tips om kommande kursstart

Här är exempel på Nyhetsbrev [Klistra in nyhetsbrevet]

Exempel på prompter för elever/studenter

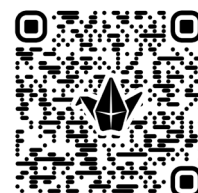
- "Kan du ge mig instruktioner kring hur man skriver bra promptar när man är ny användare och ska lära sig massa ny kunskap?"
- "Jag ska snart börja läsa en kurs i X. Hur kan jag skriva promptar för att lära mig det på ett bra och effektivt sätt?"
- "Jag är student och ska läsa flera böcker om X. Kan du ge förslag på hur jag kan prompta för att få hjälp med att förstå det jag läser?"

- "Jag är student vill utveckla mitt tänkande när jag läser. Hur kan jag prompta för att du ska utmana mitt tänkande - hjälpa mig få en djupare förståelse för X?"
 - "Jag är student och ska skriva en vetenskaplig text, hur bör jag prompta för att utveckla mitt skrivande?"
-

Att lära sig om AI med hjälp av AI

- "Agera som AI-expert och förklara för mig som är studie- och yrkesvägledare på ett enkelt men grundligt sätt: Vad är generativ AI, hur fungerar det, och vad gör det unikt jämfört med annan AI?"
- "Beskriv vad prompt engineering är, varför det är viktigt, och ge exempel på olika typer av prompts med förklaringar (till exempel öppna frågor, roll prompting, chain-of-thought)."
- Förklara de viktigaste begreppen bakom generativ AI, som språkmodeller, träning, tokens, finetuning, temperatur och kontextfönster som om jag vore nyfiken men inte teknisk."
- Agera som min personliga AI-coach. Ge mig 3 övningar där jag själv får lära mig att skriva prompts för olika syften (till exempel skapa innehåll, analysera text, fatta beslut). Ge återkoppling på varje prompt jag skriver."
- "Visa hur jag kan använda generativ AI i mitt arbete eller min vardag med konkreta exempel, tips på verktyg och vanliga misstag att undvika. Jag jobbar med <Studie- och yrkesvägledning på en Folkhögskola>."

Skriv tydliga instruktioner och ställ följdfrågor

För att fullt ut dra nytta av ChatGPT är det viktigt att förstå att dessa modeller inte kan läsa dina tankar. Om utdata är för långa, be om korta svar. Om resultaten är för enkla, be om den ska skriva mer professionellt. Om du inte gillar formatet, beskriv och förklara hur du vill ha det. Ju mindre modellen behöver gissa sig till vad du vill ha, desto mer sannolikt är det att du får det.

När du interagerar med chatbotar är det viktigt att komma ihåg att inte nöja dig med det första svaret du får. Du ska alltså ha en levande konversation med chatboten. Att engagera sig i en verklig dialog innebär att ställa följdfrågor, ifrågasätta svaren, begära ytterligare förtydliganden, och utforska olika perspektiv.

- "Kan du utveckla det lite mer?"
- "Jag förstår inte riktigt, kan du förklara på ett annat sätt?"
- "Kan du ge mig ett exempel på det?"
- "Varför är det så?"
- "Hur kommer det sig?"
- "Kan du bryta ner det i enklare delar?"
- "Det där låter intressant, berätta mer!"
- "Jag är fortfarande lite osäker, kan du förtydliga?"
- "Finns det ytterligare information om det här ämnet?"
- "Hur relaterar detta till det vi pratade om tidigare?"

En lista skapar tydlighet

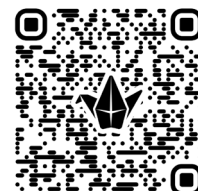
- Om du ber om en lista kan du snabbt sammanfatta en stor mängd information.

Siffror blir lättare att organisera i en tabell

- Om du till exempel ber om en budget kan du få det tydligt beskrivet i en tabell.

Snabbt sammanfatta en lång text

- Om du behöver sammanfatta en text eller punkter kan den göra det också

Förberedande övning (10 – 15 min)

Arbeta gärna i par eller smågrupper innan workshopen.

1. Reflektera individuellt:

- Har du testat ChatGPT eller Copilot tidigare?
- I så fall: hur använde du det och hur upplevde du det?
- Om inte: vad tror du att AI skulle kunna hjälpa dig med i ditt arbete?

2. Dela i par (eller grupp):

- Diskutera vad ni ser som möjligheter med AI i vägledningsarbetet.
- Diskutera också eventuella tveksamheter eller farhågor.

3. Skriv ner en prompt och testa:

- Formulera en enkel prompt du själv skulle kunna testa, t.ex.
"Agera som en studie- och yrkesvägledare. Beskriv tre yrken inom vård som passar en person som gillar att hjälpa människor men inte vill arbeta på sjukhus."
- Ställ följdfrågor eller lägg till mer information i chatten – skapa en levande konversation.

